Antwoord op Elf Vrágen,

Die door zéker persoon aan BENJAMIN FURLY, in de Néderduytse tále, zijn toegesonden.

VVelke

Antwoord, onder anderen, eenige rédenen begrijpt, waarom 'er swárigheyd gemaakt wordt, om, voor eenig mensch, als een teyken van respect, het hooft te ontblooten, het lichaam te buygen, en diergelijke uytvindzelen van de *geest des wérelds*, te achtervolgen.

Daar by gevoegt zijn

Eenige wédervrágen tot naarder ópeninge van die, en diergelijke záken.

Wésende

De gezeyde Antwoord en wédervrágen beyde in de *Engelse* tále geschréven, door

GEORGE KEITH.

En daar uyt óvergezet.

Tot ROTTERDAM,
Gedrukt by JAN PIETERSZ GROENWOUT, Boekverkooper: wónende op het Speuy. En zijn méde te bekómen tot Amsterdam, by *Iácob Claus*, Boekverkooper: die bevraagt kan worden in de Heere-straat, in de vergulde Vijf-hoek. 1680.

Den Drukker tot den Lézer,

Vriendelijke LESER.

Nádemaal in dit Tractátje, op verscheyde plaatsen, gespróken wort van het *principium*, *licht*, *lèven*, en de *geest Christi*, als ook van deszelfs *werkingen*, en *bewégingen*; welken aangaande by verscheide, zomtijts, zeer onkundiglijk, ja verkeerdelijk gespróken, en geoordeelt word: Soo zult gy, indien gy de moeite gelieft te némen, om de ondergenoemde Tractátjens ná te lézen, in de zelve zeer kláre berichtinge vinden, wat door alle 't zelve te verstaan zy, en hoe de mensch daar van gevoelig kan worden, als námentlijk,

Theses Theologicæ, door *R. Barclay* geschréven, en in den Járe 1674 voor de derdemaal gedrukt, zonderling van Fol. 24 af, tot het einde toe.

Den weg des Lèvens, en des Doots, door *I. Pennington*, A°. 1675 gedrukt, zonderling fol. 27, 59, 82, en 94.

Declarátie van de getuyge Gods in 's menschen inwendige deelen, door *VV. Ames*, A°. 1675 gedrukt.

Een geklank uit Zion, door de zelve, A°. 1675 gedrukt.

Een getuygenis van den weg des lèvens, door de zelve, A°. 1677 gedrukt.

Kláren weg voor d'eenvoudige van herten, door *S. Crisp*. A°. 1675 gedrukt.

Alle welke Tractátjens, en verscheyde andere van die natúre, by my, en *Iácob Claus*, voor civile prysen, ook te bekómen zijn.

I. P. G.

ERRATA.

Leest fol. 4. lin. 23, 24, 25. aldus. *Geen genáde toe bedienen*, *en een enkeld persoon in 't meervoudig getal te noemen*. Want gelijk het, *een enkeld persoon in 't eenvoudig getal aen te spréken*, niet meer een ceremonie is, als het een ceremonie is. Yder zaak by zijn rechte naem &c.

Antwoord op Elf Vrágen.

Vráge 1. OF de Quákers *meenen zoodánig den Heiligen Geest ontfangen te hebben, datze onfeilbaar zijn in alle dingen?*

Antw: Neen. Maar dit zeggen wy, dat wy den *onfeilbáren Geest der waarheyd* ontfangen hebben, die ons een onfeilbáre kennis heeft gegéven van alle die dingen, die ter záligheyd noodig zijn, en hoe men God zal aanbidden, dienen, eeren, en verheerlijken, dat het hem aangenaam is. En van dien zelven *onfeilbáren Geest* hebben wy véle onfeilbáre getuygenissen der waarheyd ontfangen, zoo wel die de *gronden* of *beginzelen*, als de *oeffeningen* betreffen, om de zelve aan de menschen voor te drágen, en voor de wéreld te prédiken en bekent te máken. Door dése *onfeylbáren Geest*, dan, geleyd en bestierd wésende, zoo zijn wy *onfeylbaar*: en ons geloof, leere, léven, en oeffeningen zijn dan al t' zámen onfeylbaar, en niet anders. Ook is het *Licht*, het *Léven*, en de *Geest* Christi onfeylbaar, een onfeylbaar fundament, en een onfeylbáre weg. En alle die géne, die daar in wandelen, wandelen onfeylbaar, en zijn onfeylbaar, voor zoo verre als zy daar in wandelen. Gelijk méde yder getuygenis, woordt, en werk dat van désen *onfeylbáren Geest*, *Licht*, en *Léven* voort komt, onfeylbaar is. En wy zijn vrymoedig, om, in den Heere, te zeggen, dat wy onfeylbaarlijk wéten, dat die publijque getuygenissen, in de welke wy eens gesint zijn, zoo ten opzichte van onse *gronden*, *leere* of *beginzelen*, als ook van onse *oeffeningen*, of *maniere van léven, waarin wy van de wéreld verscheelen, en daar door wy tégens dezelve getuygenisse drágen*, uyt God, ende de onfeylbáre ingévingen zijn's heyligen Geestes in onse herten, zijn.

Vráge 2. *Of het den quáden Geest niet mógelijk is, om zijn quáde zaad onder het goede zaad te zaayen, het welke den Heere wéderom afscheyden zal, vergáderende het goede in zijne schúre, en verbrandende het kaf?*

Antw: 't Is mógelijk. Maar gelijk dat mógelijk is, zoo het is ook mógelijk dat den hof en den akker des Heeren zoodánig werde bewaakt en bewaart, dat de vyand niet machtig zy, om zijn *quáde zaad* daar in te zaayen: want in Christo Jésu, de *waarheyd*, het *Licht*, en het *Léven*, heeft de vyand, noch zijn *quáde zaad*, geen plaatse, en die géne die in hem, ende in zijne leeringe blijven, worden van de vyand, en van zijn *quáde*

zaad, bewaart. En schoon 'er yetwes van het *quáde zaad*, en *des zelfs geboorte*, in verscheyde van de soodánige mochte wésen, die van de *waarheyd* óvertuygt, in een máte tot de zelve gekeert, en in des zelfs natuur verandert, maar echter noch niet tot de volmaakte stand, gekómen zijn; soo zijn évenwel die *principien, gronden* of *beginselen*, die door ons geloofť, en in onsen wandel geoeffent worden, en waarin wy met de wéreld strijdig zijn, geensints dat *quáde zaad*: maar zoo verre yemand met den *geest*, de *natúre*, en de *lusten des wérelds* eenigheyd heeft, zoo verre heeft het *quáde zaad* plaats in hem, want de dingen des wérelds, die in yemand zijn, die zijn het *quáde saad*, waar door het *goede saad* zoodánig beswaart en verhindert wordt, dat het in haar niet en kan opwassen.

Vraag 3. *Of de ceremonische dingen onder haar, worden geacht als een capitaal poinct, en als een bandt van háre gemeenschap, om haar t'Zámen te houden, en haar van andere af te scheyden?*

Antw. Wy wéten van geen *ceremonische dingen*, die onder ons zijn, of van ons worden erkent, en aangenómen. Wat aangaat dat wy onsen hoed niet af en lichten, dat 's geen ceremonie, maar dat men die af neemt, is een ceremonie; die wy, neffens alle andere *ceremonien, ydele gewoonten, manieren, uytvindzelen*, en *traditien*, of óverléveringen des wérelds, die niet van den Váder zijn, verworpen hebben: als, onder anderen, zijn de *buyginge des lichaams in het groeten*, het gebruyken van *vleyende titulen, ydele complementen, en woorden die ongesouten zijn, en den toehoorderen geen genáde toebedienen*, en een *enkeld persoon als een enkeld persoon aan te spréken*. Want gelijk het laatste geen ceremonie meer is, als het een ceremonie is yder zaak by zijn rechte naam te noemen; zoo is 't ook, als wy onse hoeden niet af en lichten wanneer wy eenig mensch op de straat voorbygaan, niet meer een ceremonie, als het een ceremonie is, ons wambais, of eenig ander kleed des lichaams, aan te houden. Want éven als onsen hoedt een dekzel des hoofts, zoo is ons wambais een dekzel tot een ander deel des lichaams, en derhalven is 't geen ceremonie, als men die laat staan, en niet af en licht: maar 't is een ceremonie, of een ydele gewoonte, als men die, op zulk een wijse, af licht. Voorts word het door het *Licht Christi Jésu in onse herten*, bestraft, die ons verbiedt yemand te eeren met die eere, die van benéden is. En daarom kunnen wy onse hoofden niet ontblooten voor yemand, als voor den Heere, en dat in den tijd des *gebeds* ofte der *dankZegginge*, gelijk by de eerste Christenen, en nu by ons ook word gedaan. Waar toe wy door dien zelfden

Geest

Geeſt, als zy, geleydt worden. Gelijk wy ons ook voor niemand anders buygen, als alleen voor den Heere; *wien alle knye buygen, en alle tonge belijden moet.* En of ſchoon het verzáken van déſe ceremonie of gewoonte der menſchen, geen capitaal of principaal poinct, nochte den bandt van onſe gemeenſchap is, om ons t' zámen te houden, en ons van andere af te ſcheyden, zoo is 't zelve évenwel een gedeelte van ons getuygenis tégens de luſten des wérelds. En nádemaal God ons gebóden heeft déſe dingen te verzáken, en dat men ook de kleynſte van zijn gebóden moet gehoorzámen, zoo verzáken wy dezelve. Maar de *voornaamſte bandt van onſe gemeenſchap,* waar door wy t' zámen in eenigheyd gehouden, en van andere worden af geſcheyden, is de *eenigheyd des Geeſtes,* 't welk is *den bandt des vrédes.* En aan die géne, die door déſen *hémelſchen bandt* t' zámen zijn vereenigt, is de verzákinge van de *wéreldſe ceremonien* en *gewoonten* van grooten dienſt geweeſt, om den *geeſt des wérelds* af te keeren, op datze dezelve niet te na zouden kómen. Want gelijk 'er eenige *uyterlijke dingen* zijn, waar door den *Geeſt Gods* eenige invloed heeft, en in de herten der menſchen werkt, als náment-lijk, uyterlijke werken van mátigheyd, en rechtvaardigheyd, gelijk ook het uyterlijke prédiken, bidden, en dankzeggen door den Geeſt Chriſti: éven alzoo, zijn 'er ook *uyterlijke dingen,* waar door den *geeſt des wérelds* een groote invloeying heeft, en in den menſche werkt. Onder welke *uyterlijke dingen* wy, *in het Licht des Heeren in onſe herten,* gezien hebben déſe gewoonten, manieren, ceremonien, en principien des wérelds ook te wéſen, als dewelke geen kleyne plaats onder de menſchen hebben, en waar door het *kóningkrijk des Duyvels,* 't welk den Heere jégenwoordig bézich is om t' onder te brengen, niet weynich wordt ſtaande gehouden.

Vráge 4. *Of den Heyligen Geeſt ons inſpireert, of ingeeft, geen ceremonien te gebruyken? ofte, of niet de meeſte op de inſpirátie of ingévinge van andere bouwen?*

Antw: Wy en wéten niet wel, wat de Vráger met *ceremonien* meent. 't Geen wy'er door verſtaan, zijn *de wéreldſe principien, en gewoonten, die den ydelen geeſt des wérelds verſonnen, en waar in hy de menſch geleydt heeft.* En zoodánige dingen heeft den *Heyligen Geeſt* nooyt aan yemand ingegéven om te gebruyken, maar hy heeft ons ingegéven om dezelve te verwerpen en te verzáken. Want gelijk den *Geeſt Gods,* en den *geeſt des wérelds* malkanderen contrárie zijn, alzoo inſpiréren, en leydenze ook tot con-

trárie actien, dáden, ofte oeffeningen. Nu, den *Geest Gods* kan nooyt yemand leyden in eenige oeffeninge, die den *geest des wérelds* heeft uytgevonden. Indien dit aan den Vráger niet en voldoet, zoo gelieve hy ons te zeggen, wat hy met *ceremonien* meent? op dat wy hem verder mógen antwoorden. Ondertusschen ontkennen wy niet, dat 'er eenige uyterlijke beteykeningen zijn, beyde in woorden en gelaat, waar door de wáre liefde, eere, en respect wordt te kennen gegéven, als námentlijk; malkanderen de handt toe te reyken, of een ander by de handt te némen: malkanderen aan te sien met een vriendelijk aanschijn, en met een gelaat dat wáre liefde en vriendschap te kennen geeft: het gebruyken van zédigheyd en zachtmoedigheyd in den uyterlijken ommegang: het gebruyken van lieftallige woorden: malkanderen na den welstand te vrágen: het toewenschen van Vaart-wel, vréde zy u, of den Heere zy u genádig: alle't welke, uytwijsende de letter der Schriftúre, by de heyligen van ouds, is gebruykt geweest, en tot welke, en diergelijke beteykeningen van liefde, en eere, wy door den Geest Gods geleydt worden, en dienvolgende ook gebruyken. Op de verdere vráge: *Of niet de meeste op de ingévinge van andere bouwen?* Antwoord ik; niet te gelooven dat de meeste zoo doen, maar wel op het fundament van wáre óvertuyginge van den Geest Gods in haar zelven. Want dit wéten wy, door ondervindinge, dat dien zelven Geest, die ons van het quaad van andere sonden heeft óvertuygt, ons ook van het quaad van die zá-ken óvertuygt, en ons doen zien heeft, de zelve sonden te wésen. Gelijk wy voorts gelooven, dat yder een, zoo wel als wy, óvertuycht zoude worden dat het zonden zijn, indien hy maar op de óvertuyginge van *den Geest Gods in zijn eygen herte*, wilden letten.

Vraag 5. *Of Paulus quálijk heeft gedaan, om Festus zulk een titul te géven?*

Antw. Wy zeggen niet dat Paulus daar in quálijk heeft gedaan. Ook en veroordeelen wy zulken tytul, in zich zelfs; noch zeggen, dat dezelve gantsch niet zoude mógen worden gebruykt, námentlijk, indien zich in yemand zoodánigen édelheyd des Geestes vertoont, die haar een édele daad doet doen: want, ten dien opzichte, mógen zy wel édel genoemt worden: maar wy vinden niet dat Paulus zich voor hem heeft gebógen, of zijn hooft ontbloot. Daarenbóven kan het woord, dat in de Griek-sche Text gebruykt word, óvergezet worden, *waarde*, wésende een uytdrukzel van liefde, gelijk eenige Duytsche óversettingen médebrengen: als ook *machtigste.*

Vrâge 6. *Of daar eenig fundament is om te gelooven, dat, in dése laatste dâgen, in de Zaak van ceremonie, of uyterlijke wandel, eenige nieuwe zâke zal worden opgerecht?*

Antw: Uyt de getuygenisse der Schriftûre is 'er volkómen fundament om te gelóven, dat 'er, beyde een *inwendige*, en *uytwendige* Reformâtie zal geschieden. En dat, gelijk de *uyterlijke converſâtie* in den afval, besmet en verdurven is, alzoo, in de reformâtie en herstellinge uyt den afval, ook de *uyterlijke* converſâtie en wandel, verandert en vernieuwt zal worden. Siet, zeyd den Heere, *ik maak alles nieuw. Indien yemand in Christo is, die is een nieuw schepzel, het oude is voorbygegaan, siet, het is al nieuw geworden.* Sien zelfs niet veel menschen, die tot eenige bedaartheyd en aandacht gekómen zijn, hoe die eenvoudigheyd, onnoozelheyd en zédigheyd in den wandel, die van ouds onder de menschen is geweest, geweldig verlóren is, en dat 'er, in plaats van de zelve, zeer veel *dwâse*, en *ydele ceremonien* zijn opgekómen, die de eenvoudigheyd t'eenemaal verderven, en uytroeyen; zulks dat óver al, daar tégenwoordig de meeste *ceremonien* en *complementen*, de minste eenvoudigheyd, mâtigheyd, en onnoozelheyd des herten, gevonden wordt? Behoort dit dan niet gereformeert, ende de oude mâtigheyd en eenvoudigheyd, beyde in woorden en in wandel, wéderom herstelt te worden? En hebben wy derhalven geen réden en fundament, om te gelooven dat die reformâtie *algemeen* zal wésen, wanneer *den berg des huyses des Heeren bóven alle bergen zal werden verhoogt?* Wanneer *alle verborgen dingen Esaus*, en Babylons *zullen worden opgezocht? Wanneer de Vorst des wérelds geoordeelt, Zijn huysraad berooft, en hy zelfs uytgestóten zal worden?*

Apoc. 21 5. 2 Cor. 5: 17. Jes. 4: 2. Obad. 6. Joh. 12: 31.

Wyders, indien den *Satan*, ofte *den geest des wérelds*, 'tzédert de dâgen der Apostelen, en der Proféten, *nieuwe dingen* heeft uytgevonden, gelijk hy zékerlijk heeft gedaan, en dat 'er *nieuwe sonden* en *nieuwe sondige gewoonten* in de wéreld zijn, die uytgevonden, en in 't werk zijn gestelt, na dat de H. Schrift geschréven is, en waar van, dienvolgende, de schrijvers van die H. schriften geen particuliere kennisse hebben gehad, en daarom dezelve ook niet particulierlijk hebben kunnen bestraffen en veroordeelen; zal daarom den Geest Christi dezelve niet veroordeelen, en bestraffen? Voorzéker ja, en hy doet het ook zoo particulierlijk, als de H. Schriftuur alle dezelve, in generâle termen, veroordeelt: want de H. Schtift bestraft en veroordeelt al dat géne *dat niet uyt God*, maar *uyt de wéreld* is. Indien, nu, dése advocâten, voorstanders, en voorsprâken,

ken van de *principien*, *beginzelen*, *gebruyken*, en *wéreldſe gewoonten*, ons niet en kunnen bewijſen, *dat dezelve uyt God zijn*, zoo wordenze, ten minſten in generále termen, door de Schrift veroordeelt; en alle die géne die van déſe dingen, of de uytvindingen der zelve, kómen te oordélen, ende dezelve te zien met het *licht des woords*, dat in den beginne was, aleer de wéreld was, die zullen duydelijk zien, *dat die dingen niet uyt God zijn*, *maar wel van de wéreld*, en daarom verwurpen behoorden te worden. Dan genómen dat wy geen uytgedrukte plaatſe der Schriftúre konden by-brengen, die déſe *principien*, en *ceremoniéle ydelhéden* particulierlik, en met expreſſe woorden veroordeelen, zoo kunnen wy, aan d'ander zijde, ook geen particuliere plaatſe der Schriftúre vinden, die particulierlijk, en met expreſſe woorden veroordeelen veel *kerkelijke ceremonien, die onder de Papiſten gevonden worden*: moeten die daarom echter niet veroordeeld worden, zoo wanneer men *in het Licht des Heeren, dat in onſe herten ſchijnt*, komt te zien en te bemerken, dat die háren oorſprong niet van God noch van Chriſto hebben, maar wel uyt de *wéreld*, ende des zelfs *geeſt* en *wijſheyd*? Behalven dat verſcheyde van déſe dingen, waar voor de wéreld zoo yverig pleyt, particulierlijk in de Schrift veroordeelt worden, als námentlijk, het lichaam voor eenig ſchepzel te buygen; vleyende titulen te géven; en die eere van malkanderen aan te némen, die niet alleenlijk van God komt.

Vraag 7. *Of het ergens door Móſes, of eenig ander profeet, ofte van Chriſtus en zijne Apoſtelen voorzeyd is?*

Antw. Van haar al t' zámen is voorzeydt *dat 'er een algemeene herſtellinge van alle dingen zal geſchieden. Dat de wéreld, ende des zelfs luſten*, als méde *dat de oude hémelen en de oude aarde, zullen vergaan. Dat al 't géne, dat niet van God, noch van Chriſto, maar van den Duyvel, Antichriſt, en Babylon is, verbróken*: dat *yder plante, die de Váder niet en heeft geplant, uytgerukt, en in het vuur geworpen: dat yeders werk door het vuur beproeft*, en *dat het hout, hoy en ſtoppelen, daar door verbrandt zal worden.* Miſſchien zal yemand zeggen; *hoe kunt gy bewijſen dat déſe dingen niet uyt God, maar uyt de wéreld, den Duyvel, Antichriſt, of uyt Babylon zijn?* Dan de zoodánige vraag ik, hoe zy kunnen bewijſen, *datze uyt God, en niet van de wéreld zijn?* Kennen zy haar *oorſpronk?* Of wéten zy van wat *principium*, *geeſt*, *beginzel*, of *wijſheyd*, datze ontſpróten zijn? Hebben zy dezelve oyt of oyt, tot déſe úre toe, wel eens getoetſt

getoetst aan het *Licht,of den Geest Gods in háre herten*, om daar méde van de zelve te oordeelen? Is niet, ter contrárie, de voornaamste grondt, oorzaak, en de réden waarom zy dése dingen gebruyken, *om dat het de gewoonte van andere menschen is, en om dat andere 't zelve doen?* Oordeelenze daarom niet datze 't ook zoo behooren te doen, *op datze aan andere geen aanstoot zouden géven, en van haar veracht worden?* En blijkt hier uyt dan niet klaarlijk, dat die géne, die zoo gereet zijn, om andere uyt te krijten, *als ofze nabootzers wáren, en als ofze yetwes déden om een ander na te volgen*, zelfs geen andere grondt, of fundament van haar doen hebben in al die záken, als alleen de *nabootsinge?* Laat nu al die advocáten, voorspráken, en aandrijvers van alle die ceremonien, en *wéreldse principien*, en *gewoonten*, in 't gesicht van de gantsche wéreld eens openhertig verkláren, of zy kunnen, of durven zeggen, *dat den Geest Gods in háre herten, haar die zaken oyt afgeëyscht, gebóden, of goed gekeurt heeft?* En *of zy dése dingen wel oyt of oyt tot dése proef, regel, en toetssteen*, dat is te zeggen, tot den *Geest*, het *Léven*, en het *Licht Jésu in haar*, gebracht hebben? Want niemandt kan dése dáden of gewoonten brengen *tot het Licht in hem*, voor en aleer hy zelfs eerst zoodánig tot het Licht zy gebracht, dat hy in het zelve geloove, ende zig in alle dingen aan het zelve óvergéve, om daar na te wandelen: zulks dat zy niets en doen, nochte haar in yets láten vinden, als dat géne, dat dit *goddelijke Principium*, of beginzel, *goddelijke Geest*, *Licht*, en *Léven* in haar, gebiedt, of goed keurt. Maar hoe weynig zijn 'er te vinden, die daar toe gekómen zijn? Immers dit 's gewis, dat al die advocáten, voorstanders, en voorspráken van dése *gewoonten, arme-zwakke-beginzelen*, en *nietige dingen des wérelds*, daar toe niet gekómen zijn. Dan, indienze echter willen bepleyten, en staande houden, *dat alle dingen geoorloft zijn, die de Schrifture niet expresselijk, en particulierlijk veroordeelt*, zoo zegge ik daar op rond uyt, *Neen.* Want, éven als de *alder correctste Landkaart* van eenig land, alle dingen, die in dat landt zijn, niet uyt en beeldt, en zelfs, op verre na, het grootste gedeelte der zelve niet en bevat, noch vertoont, zoo en bevat ook de heylige Schriftúre *alle dingen* niet, nochte en geeft ons geen particuliere descriptie, of verkláringe, van *alle dingen*, 't zy van het *Koningrijke Gods*, ofte des *Sátans*. Want gelijk *Ioannes* zeyd, *dat de heele wéreld de boeken niet zoude kunnen vatten, indien alles geschréven was, dat door Iésum is* gedaan, zoo is 't ook met de werken des *Duyvels*, *en zijne ménichvuldige* uytvindzelen, die door een geheele wéreld vol boeken

Ziet Gal. 4:9. Col. 2:20

Joh. 21: 25.

B niet

niet zoude kunnen beschréven worden. En daarom hebben wy geen meerder réden om te verwachten, dat wy alle werken en uytvindzelen des Duyvels in de Schriftúre particulierlijk souden beschréven vinden, als dat wy in een landkaart yder *huys*, *akker*, *berg*, &c. die in dat landt is, particulierlijk zouden vinden uytgebeeldt. Maar wy moeten kómen tot *het Licht Iésu Christi in onse herten*, dat alle de *diepten des Satans* doorzoekt, ende zijn gantsche Kóningrijk kan afméten, begrijpen, en omvátten. En *in*, en *door dit Licht* hebben wy gezien, dat dése *gewoonten*, manieren, en *wéreldse principien* van het *Kóningrijke der duysternis*, en des *Sátans* zijn.

Vraag. 8. *Of wy dan geen réden hebben, dezelve ópenbáringen suspect te houden, en voor phantasien te achten?*

Antw. Neen; 't en zy gy zeggen kunt, dat gy dezelve eerst tot *de Geest der wijsheyd, en der ópenbáringen in u zelven*, gebracht hebt, en tot het *Licht*, dat de *natuur*, en den *aard* van alle dingen ópenbaart, en toont of zy goed of quaad zijn. Want gelijk de *duysternis* alleen door het *Licht* ontdekt, en het *kromme* door een *rechte* linie kan worden aangewésen, zoo worden alle *valsche* ópenbáringen, en phantasien, door de *wáre* ópenbáringen en bekentmákingen van de *rechte Geest* inwendig, ontdekt: voornámentlijk als de letter der Schriftúre die *valsche* ópenbáringen, ofte phantasien niet particulierlijk tégen spreekt. Nu, wie is 'er die kan of derf zeggen, *dat hy een ópenbáringe van den Geest Gods in zijn herte ontfangen hebbe, dat onse ópenbáringen, rákende de voorverhaalde zaken, vals, en phantasien zijn?* En nádemaal zy dit niet en kunnen zeggen, noch bewijsen dat dése onse oeffeningen met de H. Schriftúre strijdig zijn, zoo en hebben zy gantsch geen réden om daar van zoodánig te oordeelen.

Vraag. 9. *En of zy niet behooren te dencken, dat het goede dat haar God gegéven heeft, béter voortgeplant zoude worden, indienze niet zulke groote noodzaaklijkheyd in zulke beuzelingen stelden, gelijk zy doen?*

Antw. Wy kunnen zulke gedachten niet hebben, nádemaal den Heere ons anders gepersuadeert, en, door goede ervárentheyd, heeft doen bevinden, dat het goede, dat den Heere ons gegéven heeft, door ons getuygenis in die dingen, die gy beuzelingen noemt, te béter wordt voortgeplant. Maar de Vráger gelieve te gedenken dat 'er gezeyd is, *dat God, door dingen, die niet en zijn, dingen te wége brengt, die zijn.* En wy wéten, dat ons getuygenis tégens dése dingen van God is, en geen *beuzeling*, schoon het by hem ook daar voor zoude mógen worden aangezien.

Vrá-

Vráge 10. *Of niet den koophandel den inwendigen mensche meerder vervreemdt en scháde doet, als een indifferente ceremony te gebruyken, of titulte géven, &c.?*

Antw. Dat dése dingen *indifferent* zijn, is de zaak, die gedisputeerd word, aan te némen, als ofze bewésen was; want wy ontkennenze *indifferent* te zijn. Wat de koophandel aangaat, die is, in zich zelfs, geoorloft, en als men daar in mátig is, en dezelve in de vreese Gods drijft, zoo kanze den inwendigen mensch geen schade doen.

Vráge 11. *Of niet het Volk Gods onder allerley gesintheden verstrooyt, de vrouwe in de woestijne, en Christus, uyterlijk, noch hier noch daar, maar het Koningrijke Gods alleenlijk in de ziele, of het hert, te vinden is?*

Antw. Dat God onder alle een Volk heeft, staan wy toe: als ook, dat Christus, en het Koningrijke Gods alleen *inwendig*, gezocht moet worden. Alle 't welke echter niet belet, dat God een *vergádert Volk* heeft; 't welk de *Vrouwe* is, die uyt de woestijne is gekómen, en die als de *eerste vruchten* van véle andere zijn, die in zijnen tijd vergádert zullen worden. En onder dit vergádert Volk, is Christus en zijn Kóningrijk te vinden: námentlijk, *geestelijk* en *inwendig*, beyde in ons zelven, en in malkanderen. Want Christus zeyd; *daar twee of drie vergádert zijn in mijnen Náme, daar ben ik in 't midden van haar*, en hy wandelt *in 't midden van de gouden kandelaren*, gelijk Joannes verklaart. En dienvolgende zoo en is hy niet van zijne gemeynte gescheyden, noch zijn gemeynte van hem, maar hy is in zijne gemeynte, en zijne gemeynte in hem. Nu, Christus moet gezocht worden, daar hy gevonden en geopenbaart wordt, te wéten, niet alleen in ons zelven, maar ook in al zijn Volk en zijne lédemáten óver al, met de welke wy, in de wille Gods, gelégentheyd kunnen hebben te verkeeren: want hy is *heerlijk in alle zijne heyligen, en wonderlijk in alle die in hem gelooven.* Zulks dat het ons een groote blijdschap, vermeerdering van onse vertroostinge, en een verversinge in den Heere is, en t' onser meerder versterkinge en bevestinge verstrekt (na dat wy Christum Jésum in ons zelven gevoelt en gevonden, zijne heerlijkheyd in ons gezien, van zijn dierbáre léven geproeft, en het zelve met onse handen gehandelt hebben, námentlijk *het Woord des lévens in onse eygen herten*) dat wy dan ook van het zelve dierbáre léven Christi Jésu vinden, voelen, zien, proeven, en smáken, daar het elders geópenbaart is. En dit is de *gemeynschap der heyligen*, waar door wy de *kracht*, 't *léven*, en de *Geest Christi Iésu* in malkanderen gevoelen, en zijn *évenbeeld* in malkanderen aanschouwen. En schoon

dit *in den Geest* kan geschieden, wanneer wy uyterlijk van malkanderen afgescheyden zijn, zoo moeten wy bekennen, dat wy ménigmaal dése hémelsche gemeenschap noch óvervloediger gevoelen en genieten, als wy uyterlijk t' zámen kómen. Waarom wy dan ook kunnen zeggen, dat het zelve *Léven*, en de *Geest* Jésu, die in ons geópenbaard is, en ons in den Heere, ons hooft, t'zámen doet verheugen, ons ook heeft doen verblijden, wanneer wy gezien, gesmaakt en gevoelt hebben, dat dien zelven *Geest* en *Léven* in onse méde-lédemáten geópenbaard was. Ja zelfs de begeerte na dit *Léven* heeft ons krachtiglijk bewógen, om dikmaals, in de stilheyd van alle vleesch, by een te vergáderen, en in die stilheyd op God te wachten; die belooft heeft, *daar twee of drie vergádert zijn in zijnen Náme, dat hy daar in 't midden van haar zal zijn.* Ook heeft den Heere onse begeerten voldaan, en zich in onse vergáderingen van ons láten vinden, tot óvervloedige verzádinge van onse zielen. Wy, nu, hem gevonden hebbende, zoo verplicht, beweegt, trekt, en leydt ons het *Léven* en zijn *Geest*, die in ons geópenbaard is, om dikmaals t' zámen te vergáderen, en dat niet alleen tot onse onderlinge stichtinge en vertroostinge, maar ook tot een ópenbaar getuygenis, en om de *baniere* te verheffen, tot dewelke den Heere ons vergádert heeft, op dat ook andere tot dezelve zouden mógen toevloeyen. En wy hebben goede ervárentheyd, dat de zwakke onder ons, die gekómen zijn tot een recht inwendig gevoel van het *hémelsche léven*, en de *kracht Christi Jésu in haar zelven*, háre herten ménigmaal zoo veel te krachtiger en óvervloediger geraakt vinden, en gewaar worden, dat de werkinge van het *Léven* in andere, die sterker, en verder in den Heere zijn opgewassen, krachtiger in haar komt door te bréken. En dus ondersteunt de sterke de zwakke, voelende een médelijden met haar, en een máte van háre lasten en zwakhéden. Zulks dat háre herten, in dat gevoel, geópent worden, om van het *léven*, dat óvervloediger in haar is, aan andere uyt te reyken en méde te deelen. En op die wijse reykt, en raakt het *léven* tot het *léven*, en het *goddelijke gevoel* en *bewéginge* in den eenen, wekt het zelve in andere op: waar door die géne die zwakker is, een anders *máte des lévens* gevoelt grooter te wésen als de zijne: in welk gevoel en gewaarwordinge hy zoo veel te óvervloediger ververst en versterkt komt te worden. En dit *léven Christi Iésu*, dat den Váder in désen tégenwoordigen dag, en in dit ons geslachte, 'tzédert de járen 1648 of 1650, in veele Duysenden veel naakter en klaarder heeft gelieven te ópenbáren, als het zelve, tzédert

tzédert den tijd des *Afvals*, is geópenbaard geweeſt, heeft ons t'zámen gebracht tot ópenbáre, en zichtbáre vergáderingen: en de tégenwoordigheyd des Heeren is in, en onder ons, in groote kracht en heerlijkheyd, geópenbaard, en continueert alzoo in onſe dágelijkſche by-eenkomſten en vergáderingen: Inder voegen dat de monden van veele van ons, beyde zónen en dochteren, dienſtknechten en dienſtmaagden, geópend zijn om te profetéren, en de wonderwerken Gods te verkondigen, door de uytſtortinge van zijnen Geeſt óver haar; die een *heylige* en *heyligmákende Geeſt* is, en die ons geheyligt, ende hem zelven een heylig Volk en Gemeynte gemaakt heeft, tot de welke den Heere dágelijks toevoegt die géne die hy zálig maakt. Want nu worden de *verſtrooyde ſchápen*, die gints en wéder gedoolt, en het gezichte van den *wáren Schaapherder*, en ook van malkanderen, *in den dag der wolke en der donkerheyd*, verlóren hadden, t'zámen vergádert als eene kudde. Ezech. 34. 12.
Nu námentlijk, nu *den dag* aangebróken, en het *Licht* des Heeren klaarder onder haar opgeréſen is. En in *dit Licht*, hebben zy háren ſchaapherder, en ook malkanderen gezien, en zijn tot *een lichaam*, onder *een hooft*, 't welk is den Heere Jéſus Chriſtus, haar *Licht*, *Léven*, en *Záligheyd*, vergádert. En dit is *die Gemeente*, die uyt de *Woeſtijne* zoude kómen, en alreede begonnen is te verſchynen; *leunende op háren beminden*, *ſchoon gelijk de Máne, zuyver als de Sonne*, en *ſchrikkelijk* als [ſlachordens] *met bánieren*. Cantic. 6. 10. en 8. 5.
Want, gelijk een *ſlachorden*, of heyrléger dat uyt een *wout* of *wildernisse* te voorſchijn komt, niet teffens, en op een oogenblik, gezien en wordt, maar dat het eene deel na het andere vervolgens uytkomt: Zoo is 't geweeſt, en is 't tégenwoordig met *die Gemeente*; waar van een gedeelte albereets uytgekómen is, en veele duyſenden, ja tien duyſenden, nog ſtaan te komen, die nu nog wandelen in een *verwilderde* ſtand, en vaſt arbeyden om daar uyt te ráken.

G. K.

Volgen nu eenige *VVeder-vrágen* aan die zelve Persoon, die de voorgaande *vrágen* heeft voorgestelt.

1. OF hy geloofr dat de ongemiddelde, en onfeylbáre leeringe, leydinge, en ópenbáringe van den Geest Jésu Christi, een yegelijk Christen, en oprecht lévendig lidmaat van de gemeynte Christi, noodzákelijk is?

2. Of hy zeggen kan, dat die dingen, (die hy meent, in het Volk *Quákers* genaamt, met réden als phantasien te mógen suspectéren) als daar zijn, *het niet aflichten van háre hoeden, als een teyken van respect: zig voor geenig mensch te buygen: een enkeld persoon aan te spréken in singulari numero*, námentlijk in die tálen, daar tusschen het *eenvoudig* en *meervoudig* getal een klaar onderscheyd gemaakt word, 't welk my onderrecht is, in de *Néderduytse*, zoo men die nu veeltijts spreekt, niet altijd gebruykelijk te wésen: Of hy (vraag ik) zeggen kan, dat die dingen, door den *onfeylbáren Geest Christi*, van hem voor *phantasien* geoordeelt worden? Waar op hy *Ia*, of *Neen* gelieve te antwoorden.

3. Of hy met uytgedrukte plaatsen der H. Schriftúre, of door onfeylbáre, en noodzákelijke gevolgen uyt dezelve, bewijsen kan, dat die dingen *phantasyen*, of *beuselingen* zijn, gelijk hyze noemt? Of wel, of hy, met demonstrátie van kláre en gezonde rédenen, réden géven kan, dat die dingen maar *phantasien* en *beuzelingen* zijn?

4. Aangezien hy schijnt toe te staan, dat het aflichten van den hoedt, en het buygen des lichaams in het groeten, zoo noodzákelijken záke of plicht niet en is, dat het van alle Christenen moet werden onderhouden: in zulker voegen, dat het náláten van 't zelve geen zonden, maar dat het, in zich zelven, en simpelijk geconsidereert zijnde, slechts een *indifferente zaak* zoude wésen; Soo vraag ik, of 'er eenige zaak is, die by zich zelfs, en particulierlijk geconsidereert, in alle zijn omstandighéden, t' eenemaal *indifferent* is?

5. Door wat *régel* of *toetssteen* wordt een zaak onfeylbaarlijk gekent *indifferent* te wésen? Of is 't genoeg, om een zaak *indifferent* te oordeelen, datze niet expresselijk, en met directe en uytgedrukte woorden in de Schriftúre verbóden word? Soo ja, moet men dan niet de meeste *Paapse ceremonien* als *indifferente* záken aanzien?

6. Kunnen de menschen eenige *indifferente* záken niet zoodánig misbruyken, dat den Heere daar door kan verwekt worden, om zijn getrou-

we

we Volk te bewégen te leyden, en van haar te vereyschen, datze haar van 't gebruyk der zelver t'eenemaal onthouden, en daartégen getuygen? Even als het zich met de *Joden* toegedrágen heeft, wanneer zy de *kópere slang* als een *afgod* begonden te máken, heeft hy doen niet gebóden dat dezelve zoude worden verbróken, en wech gedaan? Wordt ook dése ceremonie, van het aflichten van den hoedt, onder de Christenen niet grótelijks misbruykt, en daar door, névens andere misbruyken, den kostelijken tijd verquist, ende de gemoederen der menschen afgetrokken om haar zelven in een noodzákelyker en veel profijtelijker dingen te oeffenen?

7 Of hy ons door den Geest Gods, de Schriftúre, de wáre en gesonde réden, demonstréren en bewijsen kan, *dat het onmógelijk is, dat den Geest Gods onse gemoederen inwendig kan verbieden onse hoeden af te lichten, en ons lichaam voor eenig schepzel te buygen?* Indien hy meent zulks te kunnen bewijsen, dat hy het publijcquelijk gelieve aan den dag te brengen. En indien hy 't niet kan doen, is het dan niet een al te grooten onbedachtzaamheyd, dat hy onse nálátigheyd in die dingen een *phantasye* oordeelt te wésen? Aangezien het (immers zoo hy niet anders zeggen kan) de *gebóden Gods* kunnen wésen, die hy als *phantasyen* en *beuselingen* suspecteert: 't en zy hy zich zoude willen onderwinden van onse herten te oordeelen, of zich laat voorstaan alle den verburgen raad Gods te wéten.

8. Kunnen 'er nu geen *nieuwe sonden* in de wéreld zijn, daar men in vórige eeuwen niet van gewéten heeft, alzoo wel als 'er *nieuwe siekten* zijn, daar men in vórige eeuwen niet van gewéten, ja niet eens van gehoort heeft? Kan dan ook niet de *Duyvel*, en de *gevallene wijsheyd des menschen*, eenige *nieuwe sondige oeffeningen* te voorschijn brengen, die den Heere mishágen, na dat de Schriftuur geschréven is, en die dienvolgens door de Schriftúre niet uytdrukkelijk en particulierlijk bestraft worden? Soo ja, *door wat régul en toetssteen kunnen de menschen dan wéten, dat zoodánige oeffeningen zondig zijn?*

9 Of hy zékerlijk weet, dat het aflichten van den hoedt niet en is *een van die uytvindzelen des Duyvels*, ende der *gevallene menschelijke wijsheyd?* En zoo hy 't zelve meent te kunnen bewijsen, (námentlijk dat het zoo niet en is) dat hy het gelieve te doen.

10 Behoord niet yder wáre Christen aangaande yder záke die hy doet, in zich zelven zékerlijk te wéten, dat *den Geest Christi die in hem woont,*

woont, hem in die záke rechtvaardigt,oorlof, of vréde geeft: hebbende het getuygenisse des Geestes in zijn herte, dat God het zelve of gebiedt, of goed keurt? Of is 'er eenige zaak van minder belang, macht of authoriteyt, die een wáre Christen in zijn doen kan rechtvaardigen? Of hy Vráger zeggen kan, *dat hy zig in zijn gemoed, tot het aflichten van zijn hoed, zoodánig gemachtigt, en vry gesprókenvindt?* En of die géne, die dat niet in zig gevoelt, zoodánigen zaak niet en behoort na te láten?

11\. Dan, indien hy zegt, dat hy zig in zijn gemoed door den *Geest Christi,* óver het aflichten van zijn hoedt, niet veroordeelt vindt; zoo vraag ik hem, of het voor een mensch genoeg is, en of hy recht, macht, of vryheyd genoeg heeft om zoodánigen zaak te doen, om dat hy simpelijk niet bevindt of gevoelt, dat hy, 't zelve doende, door den *Geest des Heeren* daar óver veroordeelt word? En nádemaal de menschen in zoodánigen stand kunnen wésen, dat zy geen klaar gevoel, verstand, en onderscheydinge hebben, zulks datze in alle dingen niet onfeylbaarlijk kennen wat den *Geest Christi* in haar, rechtvaardigt of veroordeelt, schoon zy ook óver eenige oeffeningen in haar zelven, bestraft en veroordeelt worden; of het derhalven niet best is, zig van alle záken te onthouden, waar in men de rechtvaardiginge van den *Geest des Heeren* niet en gevoelt?

12\. Nádemaal het Griekse woordt [ἀνομία] zoowel een daad beteykent die *buyten*, als die *tégen* de wet gedaan is; zoo vraag ik, of het geen zonde is yetwes te doen, niet alleen *tégen de wet Gods in het herte,* maar ook *buyten die wet:* námentlijk, dat géne, dat die wet noch gebiedt, noch goed keurt?

13\. Of niet yder zaak, buyten het *geloof* gedaan, zonde is? En of niet het *geloof*, dat in yder daad vereyscht wordt, op het *inwendige getuygenisse, en* het *woord Gods in het herte,* dezelve daad gebiedende, of approbérende, noodig is? Voorts of die géne, die den hoed aflichten, als een respect tot de menschen, zeggen kunnen; datze dat *in het geloof doen:* als ook *dat haar geloof, in die zaak, op het inwendige getuygenisse van de Geest, en het woord Gods in haar herte, gefundeert is?*

14\. Wat is die eere, die van benéden is? die de menschen van malkanderen némen? die niet van God alleen is? en die het geloof verhindert? volgens Christi uytgedrukte woorden; *hoe kunt gy gelooven, die gy eere*

Joh. 5: 44 *van malkanderen neemt, en de eere die van God alleen is niet en zoekt?* Is het aflichten van den hoedt, die eere, die alleen van God komt? Kan den Vráger ons bewijsen, en klaarlijk betoonen, dat zulk doen *alleen van*

God

God gekómen is? Is het niet veel eer *uyt de wéreld*, óvermits de *wéreldse* en *ongeheyligde* menschen dat zoo naarstig en naaukeurig onderhouden, en zoo grooten vermaak en welbehágen daar in hebben? Hoedánigen smaak en welbehágen zy daar in niet hebben nog betoonen zouden, indien't een záke was, die alleen van God quam.

15. Wanneer, of door wien is dése maniere, námentlijk, het aflichten van den hoed, als een groetenisse, onder de [zoo genaamde] Christenen, ingevoert? Hebben 't de Christenen in de dágen der Apostelen gedaan? Of is 't niet veel eer *in de duystere nacht des afvals* ingevoert, Apoc. 13 en tzédert dat de geheele wéreldt zich óver het *Beest verwondert*, 't zelve 4,7.8,16. *aangebéden*, en *nágevolgt* heeft? 17.

16. Wat zijn de *groetenissen op de markten*, om welkers wille Christus de Jóden, en voornámentlijk de *Phariseen*, bestraft, dat zy die beminden? Hadden dezelve een eere geweest *die van God quam*, zoude hy haar wel bestraft hebben datze die beminden? Want immers yder zaak die van God is, mag bemindt en begeert worden.

17. Behoorde niet yder *uyterlijk teyken*, of *demonstrátie van eer*, yetwes *innerlijks*, *geestelijks*, of *leerlijks* in zich te begrijpen, te wéten, eenig rapport, proportie, of gelijkformigheyd tot dat *uytwendige teyken*? Want immers yder teyken beteykent yetwes: en yder teyken behoorde eenige beduydenisse te doen van die zaak, diemen verbeeld. Soo zietmen dat het toereyken van de hand in het groeten, een gevoeglijk teyken is, om onse bereytwilligheyd tot die persoon, en te betoonen, dat wy gereed zijn, om, 't zy in *geestelijke*, 't zy in *uytwendige záken*, hem, na ons vermógen, behulpzaam te wésen. Ja zelfs wanneer zulks door wáre Christenen, in wáre liefde en vriendschap word gedaan, is 'er eenige mededeylinge van *geestelijke liefde*, *kracht*, en *léven* uyt onse herten en zielen tot malkanderen. Maar wat beteykent de ontblótinge des hoofds in het groeten? Of wat óvereenkóming, gelijkheyd, of gelijkformigheyd is 'er in die daad of actie met dat géne, dat in het ontdekken des hoofts, in 't gebed, beteykent word? Want daar in word aangewésen (gelijk den Apostel die verborgentheyd verklaart) dat Christus, gelijk hy het *léven in ons*, ja zelfs *ons Hooft* is, dezelve ook, wanneer wy 1 Cor. 11 bidden, bóven het *natuurlijke deel* in ons, verhéven is: in zulker voegen dat niet, wanneer wy bidden, het *natuurlijke deel het reyne léven*, maar *het reyne léven het natuurlijke deel*, bedekt: als ook, dat yder dekzel, dat dat *reyne léven* bedekken, of zijne heerlijkheyd verbergen zoude, is

weg gedaan. En dit is een wáre beteykenisse, door dewelke wy, in den tijd des gebeds, ópenbaarlijk belijden, dat Christus, het *léven*, ons *hoofd*, en hy óver, en bóven alles in ons, verhéven is: zulks dat wy, en al het onse onder hem, en niet hy van ons, bedekt is. Kan, of behoort, nu, dése beteykenisse, wanneer wy yemand groeten, ten opzichte van eenig mensch ter wéreld, voortgebracht te worden? Is eenig man of vrouw-persoon ons *hooft*? Of behooren zy, bóven alles in ons, verhéven te wésen? Zoude dat niet de mensch in Christi plaats gestelt wéssen; die *het hoofd is van yder man*, *en de man het hooft der vrouwe*? Wanneer dan de man zijn hooft ontbloot voor de vrouw, schijnt hy dan niet te willen beteykenen, dat de vrouw zijn hoofd is? Is dat geen verwarring, en strijdig met de ordonnantie Gods: die gezeyd heeft, *dat de man het hoofd der vrouwe, en Christus het hoofd van yder man is*? Overzulks is geen mensch, maar alleen Christus, ons hoofd. En dienvolgende is 't een groote *verwarring* datmen aan eenig man of vrouw, door het ontdekken van 't hoofd, of door het buygen van 't lichaam, die eer bewijse, diemen alleen aan God, en Christo schuldig is, en haar toebehoort.

18. Is niet het aflichten van den hoed in het groeten eerstmaal daar van daan gekómen, *dat de Christenen*, *in het ópenbáre gebed*, *háre hoofden voor God*, *en Christo hebben ontbloot*? En dit was een teyken van de reverentie, en de eerbiedigheyd aan God en Christo. Maar als náderhand de *wáre aanbiddinge*, in een groote máte, verlóren was, en dat de menschen malkanderen meer begonden aan te bidden, te eeren, en te vreesen, als God Almachtig, en zijnen Sóne Christum Jésum, zoo zijnze ook daar toe vervallen, datze die eer, die aan God *uytwendig* wierd toegedrágen, ook aan de menschen hebben beginnen te bewijsen: 't welk, na alle apparentie, in den beginne slechts van *mindere* aan *meerdere*, en naderhant *in 't gemeen aan alle*, is gedaan: éven als het zich met de *titulen* heeft toegedrágen, die in 't eerste slechts aan *groote personagien*, maar nu *in 't gemeen*, en by na aan yder *ambachts-man*, of *ambachts-vrouw*, gegéven worden, als *Monsieur*, *Seigneur*, *Mijn Heer*, *Mevrouw*, *Iuffrouw*, &c.

19. Zoudemen voorts niet mógen denken, dat dit gebruyk door zoodánigen occásie is beginnen ingevoert te worden, námentlijk, dat de Christenen van de eerste tijden, alsze malkanderen by wijlen op straat, op den weg, of in huys ontmoeteden, de gewoonte hadden van eenige

weynige

weynige woorden, *gebedts-wijse*, voor malkanderen tot God te spréken; gedúrende welke actie, zy háre hoofden voor God, maar niet voor malkanderen, ontdekten: dan dat daar na, den *Geest des gebedts* verlóren zijnde, en te gelijk de *wáre Christelijke groetenisse, die in, en door den Geest geschiet*, (zomtijts met, zomtijts zonder woorden, of eenig ander uyterlijk teyken, en door welke groetenisse in den Geest, háre vréde, liefde en léven óver en weer uyt vloeyt, en van háre herten en zielen onderling óvergaat) die záke zoo verre vervallen, en misbruykt is, dat, in plaats van háre hoofden voor God, in den gebéde, te ontblóten, de menschen, ter contrárie, alsze by malkanderen quámen, of van malkanderen scheyden, háre hoofden voor malkanderen hebben beginnen te ontblóten, en haar voor malkanderen te buygen: waar doorze die eere dieze te vóren aan God, nu ook aan de schepzelen, gegéven hebben. Dése záke zy dan hoese zy, is dit, in allen gevalle, niet zéker, dat dat géne, dat eerstmaal de oorzaak tot dit misbruyk gegéven heeft, van de wáre Christenen, die tot de wáre aanbiddinge en Geest gekómen zijn, behoorde verzaakt te worden? En behoorden zy niet Góde en zijn Sóne Jésum Christum alleen aan te bidden, en haar voor die alleen te buygen?

20. Behoortmen niet, als een záke van de uyterste betámelijkheyd, die *uyt wendige* en *lichámelijke* eer, die wy God en Christo in den godsdienst toedrágen, voor haar alleen te behouden, en aan geen schepzel, neffens haar, te géven? Want heeft niet den Heere gezeyd, *dat hy zyne eere aan geene andere géven wil*, en *dat alle knyen hem buygen, en alle tongen hem belijden moeten*? Nu, *als wy onze hoofden voor andere menschen ontblooten*, en *onse lichámen voor haar buygen*, géven wy dan niet van die eere, die alleen God toekomt, aan de menschen? En berooven wy dienvolgende God dan niet een deel van zijne eere? Jes. 42: 8. Rom. 14: 11

21. Heeft *Mordechai* de wet, of den régul der *beleefdheyd* óvertréden, als hy zich weygerde voor *Haman* te buygen? Of meentmen dit het een *bloote phantasie* is geweest, dat hem bewógen heeft, om zulks niet te doen? En is die záke, op die tijd, niet van zoo zwáren gevolg geweest, dat *Haman* daarom (te wéten) om dat *Mordechai* weygerde zig voor hem te buygen) getracht heeft *alle de Jóden te verdelgen*? Dan zoo men meent dat het *Gods Geest* is geweest, die *Mordechai* daar toe bewoog; waarom zoumen niet mógen denken, dat het dezelfde is, die het Volk, datmen spotsgewijse *Quákers* noemt, nu ook beweegt om zoodánigen Esth. 3: 5, 6.

gebruyk nà te láten? Zonderling, dewijl m'er nu veele vindt, die ook met *Hamans* geeft vervult, en, om dat wy ons voor haar niet en buygen, óver ons nu alzoo verftoort zijn, als *Haman* oyt tégen *Mordechai* is geweeft? En fchoon zommige zoo veel *gemátigder*, en *édelmoediger* zijn, dat zy zoo een *ceremonie* zeer wel kunnen ontbéren, is't évenwel niet veel veyliger dezelve tégen alle na te láten, als aan eenige te géven, en aan andere te weygeren: aangemerkt dat het geenfints noodzákelijk is, noch yets effentieëls, of eygentlijks tot de *wáre eere*, of beleeftheyd toebrengt? Maar daarenbóven, zoude zulks aan alle *hovaardige*, en *boos-aardige* menfchen niet veel grooter aanftoot géven, als datmen 't zelve in 't algemeen, en voor yder een, nalaat?

22. Zijn de Chriftenen ten tijde Chrifti in den vleefche, en ten tijde der Apoftelen *onbeleefd*, *onmanierlijk*, en *onvriendelijk* geweeft? Hier op gelieve den Vráger ja, of neen te antwoorden? Soo neen, waarom worden wy niet zoo beleeft, zoo manierlijk, en zoo vriendelijk, als zy, geacht, om dat wy onfe hoofden niet en ontblóten, of onfe lichámen voor de menfchen niet en buygen, dewijl men in 't gemeen bekent dat de Chriftenen, ten tijde der Apoftelen, háre hoofden niet en hebben ontbloot? En alhoewel men leeft dat de Jóden voor een gewoonte hadden zich te buygen, waar leeft men echter dat de difcipulen Chrifti, die ook Jóden wáren, haar voor yemand, als alleen voor Chriftus, gebógen hebben? Voorts, hoedánig buygen meent men dat het was, dat *Pétrus* Cornélio verbood, als hy zich voor hem wilde buygen, zeggende,
Actor. 10 26. *Staat op, ik zelve ben ook een menfch*? Of zoumen zich kunnen inbeelden dat Cornelius zoo onwétend is geweeft, dat hy zich zoude hebben ingebeeld dat Petrus God was, of met goddelijke eere mofte worden
Apoc. 19 19. en 22. 9. aangebéden? En wat was die *eere* of *aanbiddinge*, dat den Engel Joanni insgelijks verbood aan hem te bewijfen?

23. Dewijl het ontblóten des hoofds in de falutátien en groeteniffen zoo geweldig misbruykt, en daar in zoo veel koftelijken tijd deurgebracht word, dat zelfs de *Turken* gezeyd worden de [genaamde] Chriftenen daar óver te beftraffen, en haar te verwijten, datze zoo veel tijds deurbrengen, *met malkanderen háre blóte hoofden te toonen*; tot zoo verre, dat men zeyt, datze (wanneerze boos tégen malkanderen zijn, en malkanderen yetwes quaats willen toewenfchen) malkanderen *zoo weynig ruft toewenfchen als der Chriftenen hoeden, of mutfen op háre hoofden*: dat wijders déze *ceremonie* aan de *Turken*, en andere *Oofterfe Volkeren*, die zoodánigen

gen gewoonte van groeten niet en hebben, groote ergernisse geeft; zoude het dan niet veel béter wésen, datmen dit in 't geheel naliet, en zich te vréde hield met die eenvoudige maniere van groetenisse, die van de eerste Christenen en discipulen des Heeren gebruykt is, (die noch voor malkanderen, noch voor d' Overigheyt, gebógen, noch háre hoofden ontbloot hebben) als dése hinderpaal tot 's menschen bekeeringe staande te houden? Want hoewel wy lésen dat *Paulus*, in zijn verantwoordinge voor *Festus* en *Agrippa*, zijn hand heeft uytgestrekt, zoo en lésen wy niet dat hy zig voor haar néderboog, of zijn hoofd ontblootede: 't welk, in gevalle hy 't gedaan hadde, is 't wel waarschijnlijk dat zoo getrouw, zoo naarstig, en zoo onpartijdigen history-schrijver, als *Lucas* geweest is, zulks niet zoude hebben aangeroert: óvermits hy vermaan doet van veel geringer omstandigheyd, te wéten, *dat hy zijn hand uytstrekte*?

24. Nádemaal wy vrymoedig, in den Heere, derven zeggen dat dit een gedeelte is van dat *lévendige* getuygenisse, dat den Heere ons gegéven heeft voor de wéreld te drágen, námentlijk, te verkláren, dat het ontblóten des hoofds, en 't buygen des lijfs in groetenissen, *niet uyt God*, maar *uyt de wéreld* is; en dat het zelve *léven*, en die zelve *kracht*, als wy tégens dése dingen ons getuygenisse verkláren, by veele zoo wel gevoelt word, dan als wy ons getuygenisse géven tégens de andere quáden, die in de wéreld zijn. Dat het ook, in een *lévendig* gevoel, dat God in haar heeft opgewekt, door een máte van *die zelve Geest in háre herten*, omfangen, en gevoelt word *uyt den Geest Gods*, die in onse herten is, voort te vloeyen: of dat geen genoegzáme réden behoorde te wésen, om daar in *stil te staan*? En of niet alle die dit lévendige gevoel van ons getuygenis tégens dése dingen gewaar worden, dezelve behoorden te verzáken, al zoudenze geen ander réden daar van kunnen géven als datze voelen het léven en de lévendige getuygenisse in de dienstknechten Gods die hy tot haar gezonden heeft daartégens uytgaande, en dat het léven in haar eenigheyt heeft met haar getuygenisse dies aangaande?

25. Welk van beyde is 't veyligste voor yemand die *teeder van gemoed*, en bekommert is, dat hy het getuygenisse van de *Geest Gods* in eenige van zijne dienstknechten zoude mógen tégen spréken, te wéten, *dit gebruyk van zijn hooft te ontblóten*, of *'t lichaam te buygen*, na te láten, zoo lang hy niet en voelt dat hem de Geest Gods daar óver in zijn herte rechtveerdigt; en slechts daarom alleen, om dat hy niet en voelt dat hy

daar óver van God in zijn herte gerechtveerdigt word: of daar in voort te gaan, onaangezien hy dat gevoel van rechtveerdiginge niet en heeft, en slechts, om dat het een *gemeen gebruyk* is; en dienvolgende, zonder dienaangaande eenig *goddelijke gevoel in hem zelven* te hebben, waar door hy verzékert kan wésen: of zulks *goed* of *quaad*, *geoorloft* of *ongeoorloft*, *nuttelijk* of *schâdelijk*, Góde *aangenaam* of *onaangenaam* is?

26. Als men uit de historien zoude kunnen bewijsen, dat de *Heydenen* die God niet en kenden, ten tijde der Apostelen, dése ceremonie hebben gebruykt: (immers zal men vinden, dat *Sylla* voor *Pompejus* zijn hoofdt ontdekt, en hem gegroet heeft met den titul van *Imperator*, eer Christus in den vleesche gekómen is) En datmen, aan d' ander zijde, nergens vindt, dat zulks van eenige der Discipulen Christi in háre groetenissen gevolgt is: Of het dan prijswaardig is voor de Christenen onses tijts, om liever de voetstappen van die *glorieuse* en *eer-zuchtige Heydenen*, als van die *zelfs-verzákende eerste Christenen* na te volgen?

Plutarch. in vit. Pompei Magni. cap. 12.

27. Of een Christen niet en behoort van yder gedachte, woord, en werk een *goddelijk gevoel* in hem zelven te hebben, in diervoegen, dat hy yder zaak voelt, ziet, proeft, en smaakt, en dienvolgende weet, uyt wat *natuur*, *wortel*, en *boom* datze voort komt, eer hy dezelve aanneemt? Voort, of het bloot ontbéren van *dit gevoel*, ontrent het ontblóten des hoofts, het buygen des lichaams, en 't gebruyken der titulen, en complementen, als *Majesteyt*, *Hoogheyt*, *Genáde*, *Achtbaarheyt*, *Mijn Heer*, *uw ootmoedige dienaar*, &c. in groetenissen, voor den Vrâger niet genoeg behoorde te wésen, om daar in stil te staan? Of kan hy, of yemand anders zeggen, dat zy dése zâken tot dése goddelijken *toets*, en *proef* oyt hebben gebracht, en dat zy *in*, *en met het léven Christi*, gevoelt en gevonden hebben, *dat dése dingen nuttelijk*, en *dat het zâken zijn die malkanderen genáde toebedienen*, *gelijk alle wâre groetenissen behooren, en ook waarlijk doen*?

Volgen

Volgen noch eenige Vrágen, rákende de wéderkomste van de *Gemeente uyt de woestijne.*

28. OF niet, volgens Joannis voorzegginge, de *Gemeente* uyt de *woestijne* moest kómen na het eynde van 1260 járen, te rékenen van die tijd af dat zy in de woestijne gevlucht is? ziet Apoc. 11. 3. en 12, 6.

29. Nádemaal al lange voor 't verloop van d'eerste 400 járen na Christi tijd, den *afval* onder de Christenen zoo groot was, of niet de Gemeente al voor dien tijd in de woestijne is gevlucht geweest? Soo ja, of dan die 1260 járen nu niet al ten eynde zijn?

30. Dan, zoo den Vráger zoude oordeelen dat de Gemeente voor't verloop van die 400 járen noch niet in de woestijne is gevlucht geweest (onaangezien binnen dien tijt het *Roomse rijk* zoo geweldig verzwakt, en verdeelt is geworden: waar door de weg bereyd is voor de opkomst van den *Paus*, en voor de ménichvuldige *menschelijke* en *Heydensche* vonden, die doen in óvervloed begosten ingevoert te worden) van wat tijd na Christum, den Vráger dan oordeelt, dat men het vertrek van de Gemeente in de woestijne moet beginnen te rékenen?

31. Is't niet een mógelijke záke, dat de Gemeente, ten opzichte van veel duysenden van háre lédemáten, albereets uyt de woestijne gekómen is, alhoewel den Vráger, op dees tijd, noch niet en weet wat, en waar dat Volk is, dat de Gemeente is?

Dan, om te besluyten, zoo verzoek ik van den autheur van de voorstaande elf vrágen, hy zy dan wie hy zy, dat hy ons, indien hy kan, en indien hy daar toe in zijn gemoed vryheyd gevoelt, gelieve toe te schikken, een naakte en kláre beschrijvinge van die gemeynte, die uyt de *woestijne* staat te kómen. En dat hy die beschrijvinge, aan d'eene zyde, gelieve te bevestigen met al d'onfeylbáre *kenteykenen en characteren van de heerlijkheyd van de wáre Kerke in de laatste dágen*, die, achtervolgens de profecyen en getuygenissen der Schriftuur, daar toe noodig zijn. Dat hy dezelve, aan d'ander zijde, gelieve te vergelijken met de gemeente van dat Volk, datmen spotsgewijse *Quákers* noemt. En eyndelijk, dat hy ons dan gelieve aan te wijsen waarin, of in wat deel van zijne gedáne beschrijvinge, dat volk te kort schieten.

Dése *tégen-vrágen* zijn aan den autheur van de voorgaande elf vrágen voorgestelt *in den Geest van liefde en zachtmoedigheyt*, om hem occásie aan de hand te géven, om de záken daar in gemelt, met meerder ernst te óver-

óverwégen; en de zelve te brengen tot het *Licht* en *de Geest der waarheyd in hem zelven*: op dat hyze *daarin*, en *daar door*, eerst in hem zelven, en daar na, zoo verre hy vryheyt en klaarheyt daar toe vinden zal, aan ons móge kómen te beantwoorden. Kunnende ondertusschen verzékert wésen, dat wy, indien wy hem, en alle *mátige vrágers* daarin eenigen verderen dienst kunnen doen, daar toe volveerdig en bereyd zijn, zoo verre wy van den Heere bequaamheyd, en vryheyd in ons zelven gevoelen zullen.

Geschréven door een lidt van die Gemeente, die, ten opzichte van veel duysenden van háre lédemáten, albereets uyt de woestijne gekómen is, en, ten opzichte van duysenden andere, die noch niet verzámelt zijn, verder staat uyt te kómen. Tot verzámelinge van de welke ik, beyde in geest en lichaam, arbeyde, genaamt

GEORGE KEITH.

